

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

PRE-BOARD-3 EXAMINATION (2025-26)

SANSKRIT (119)

Class : X
Date : 09.01.2026

MARKING SCHEME
SET – B

Duration: 3 Hrs
Max. Marks: 80

'क' भाग: (अपठित्तावबोधनम् 10 अङ्काः)

प्रश्न 1. अधोलिखितम् गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत

अ. एकपदेन उत्तरत (केवले प्रश्नद्वयम्)

2x1=2

(i) २०१५ तमे वर्षे

(ii) अष्ट

(iii) सार्वजनिकस्थानेषु

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x2=4

(i) योगः स्वास्थ्यसंरक्षणस्य, रोगनिवारणस्य, मानसिकसन्तुलनस्य च वैश्विकोपायः अभवत्।

(ii) अन्तराष्ट्रिययोगदिवसस्य प्रमुखोद्देश्यं योगस्य शारीरिक-मानसिक-आध्यात्मिककलानो
प्रचारः प्रसारश्च, यः प्राचीनभारते उद्भूतः अस्ति।

(iii) संयुक्तराष्ट्रसंघे २०१४ तमे वर्षे भारतप्रधानमन्त्रिणा योगस्य वैश्विकमहत्त्वे प्रतिपादितम्।

इ. अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत।

1x1=1

अन्तराष्ट्रिययोगदिवसः

ई. यथानिर्देशम् उत्तरत -

3x1=3

(i) (ग) अर्हन्ति

(ii) (ख) सम्पूर्णे

(iii) (ग) सहस्रशः

'ख' भाग: (रचनात्मकं कार्यम् - 15 अङ्काः)

प्रश्न 2. भवान् रविः अस्ति दिल्लीनगरे वसति। नियमितदिनचर्यायाः महत्त्वं बोधयितुं अनुजाय लिखितम्

इदं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत।

10x1/2=5

(i) दिल्लीतः

(ii) नमोनमः

(iii) कुशलम्

(iv) महत्त्वम्

(v) सूर्योदयात्

(vi) अध्ययनाय

(vii) फलदायकम्

(viii) स्वास्थ्यम्

(ix) अनुशासनेन

(x) रविः

प्रश्न 3. अ प्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन लिखत - 5x1=5

1. बालिका स्वहस्तेन वृक्षारोपणं करोति।
2. वृक्षारोपणं सर्वेषां कर्तव्यम् अस्ति।
3. पर्यावरणरक्षा आवश्यकम्।
4. वृक्षाः प्राणवायुम् ददति।
5. पर्यावरणं शुद्धं भवति।

अन्यानि स्वराचितानि वाक्यानि स्वीकर्तव्यानि

अथवा

(आ) मञ्जूषाप्रदत्तशब्दानां साहाय्येन निम्नलिखितं विषयम् अधिकृत्य पञ्चभिः संस्कृतवाक्यैः एकम् अनुच्छेदं लिखत -

"अध्ययनस्य महत्त्वम्"

1. अध्ययनं सर्वत्र महत्त्वपूर्णम् अस्ति।
2. विद्यया विदुषां सम्मानं भवति।
3. अध्ययनं धनं अर्जयितुं साहाय्यं करोति।
4. विद्वान् कदापि पराजितः न भवति।
5. अतः अध्ययनं जीवनस्य आधारः अस्ति।

अन्यानि स्वराचितानि वाक्यानि स्वीकर्तव्यानि

प्रश्न 4. अ मञ्जूषाप्रदत्तपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितसंवादं पुनः लिखत-

5x1=5

- (i) किं कार्यम् ?
- (ii) आम्, अहं सज्जः अस्मि। किं भवान् मया सह अभ्यास करिष्यति ?
- (iii) तत्र एव संस्कृत-वार्तालापस्य अभ्यासे कुर्वः ।
- (iv) आम्, 'सरलसंस्कृतम्' इति पुस्तके पठामि।
- (v) धन्यवादः । भवते अपि शुभकामनाः।

अथवा

(आ) मञ्जूषायाः सहायतया अधोलिखितां कथां पूरयित्वा पुनः लिखत-

- (i) दुःखी
- (ii) सन्तुष्टः
- (iii) धनं
- (iv) वृद्धः
- (v) परेषां
- (vi) सेवकान्
- (vii) रोगिणं
- (viii) परोपकारं
- (ix) सेवाभावात्
- (x) सुखम्

'ग' भागः अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 25 अङ्काः

प्रश्न 5. (अ) अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत-

4x1=4

- (i) प्राणेभ्यः + अपि → प्राणेभ्योऽपि
- (ii) हि + अविचारणीया → ह्यविचारणीया
- (iii) षट् + एते → षडेते
- (iv) कार्यक्रमः + तु → कार्यक्रमस्तु

अथवा

(आ) अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत-

- (i) सर्वे = अत्र
- (ii) कथञ्चन
- (iii) अर्जुनः + उवाच।
- (iv) चक्षुर्दानम्

प्रश्न 6. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समस्तपदं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत -4x 1=4

- (i) (ग) न वक्रता
- (ii) (ख) युधिष्ठिरार्जुनौ
- (iii) (क) रागेण समम्
- (iv) (घ) सकरुणम्

प्रश्न 7. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं विकल्पेभ्यः

चित्वा लिखत -

4x1=4

- (1) (ग) रमणीया
- (ii) (क) सम्पूर्ण + टाप्
- (iii) (ख) दानशीलताम्
- (iv) (घ) चक्षुष् + मतुप्

प्रश्न 8. (अ) वाच्यानुसारं मञ्जूषायाः उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा संवादं पुनः लिखत - 3x1=3

- (i) करोषि
- (ii) गीतम्
- (iii) मया

अथवा

(आ) वाच्यानुसारम् उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा वाक्यानि पुनः लिखत -

- (i) गम्यते
- (ii) श्लोकाः
- (iii) अर्जुनेन

प्रश्न 9. कालबोधकशब्दैः अधोलिखित दिनचर्या पूरयत-

3x1=3

- (i) सपादषड्
- (ii) पादोनदश
- (iii) सार्धपञ्च

प्रश्न 10. मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः अव्ययपदैः अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत - 4x1=4

- (i) अधुना
- (ii) नूनम्
- (iii) इव
- (iv) तर्हि

प्रश्न 11 अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कित-अशुद्धपदाय उचितपदं चित्वा वाक्यानि पुनः लिखत - 3x1=3

- (i) (ग) अधावन्
- (ii) (ख) निवासयोग्या
- (iii) (घ) अहम्

'घ' भागः - पठितावबोधनम् (30 अङ्काः)

प्रश्न 12. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

I. एकपदेन उत्तरत (केवले प्रश्नद्वयम्) 2x1/2=1

- (i) प्रच्छत्रभाग्यस्य
- (ii) पापपथं
- (iii) ग्रामाभिमुखं

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवले प्रश्नद्वयम्) 2x1=2

- (i) सा अवदत् - आपदां तरणिः धैर्यम्।
- (ii) सः करुणया उच्चैः अक्रन्दत्।
- (iii) सः अवदत् 'सखे! यदि मां मित्रस्थाने परिगणयसि, तर्हि साधुजनगर्हितम् इमं पन्थानं त्यजतु भवान्

III. (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत - 2x1=2

- (i) भवान्
- (ii) त्यजामि

अथवा

(आ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -

- (i) इदानीं
- (ii) सर्व

प्रश्न 13. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

1. एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2x1/2=1

- (i) अर्जुनः
- (ii) मनः
- (iii) मनसः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्) 2x1=2

- (i) मनसः निग्रहं वायोरिव सुदुष्करम् अस्ति ?
- (ii) अर्जुनः मनः चञ्चलं इति कथयति।
- (iii) मनः अभ्यासेन वैराग्येण गृह्यते ?

III. (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत - 2x1=2

- (i) गृह्यते

(ii) सुदुष्करम्

अथवा

(आ) निर्देशानुसारम् उत्तरत-

(i) सुदुष्करम्

(ii) मनः

प्रश्न 14. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -

1. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x1/2=1

(i) प्रचण्डानलशिखाः

(ii) अर्जुनं

(iii) वीराभ्याम्

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x1=2

(i) अर्जुनः ब्रह्मास्त्रं निवारणाय विमुञ्चति।

(ii) प्रचण्डज्वालायुक्ता अग्निः प्रसरति।

(iii) इदम् अपाण्डवाय

III. (अ) निर्देशानुसारम् उत्तरत -

2x1=2

(i) उल्काः

(ii) अहं

अथवा

(आ) निर्देशानुसारम् उत्तरत-

(i) सहस्त्रांशुः

(ii) भविष्यति

प्रश्न 15. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।

5x1=5

(i) किम्

(ii) कुत्र

(iii) कान्

(iv) केषां

(v) कः

प्रश्न 16. मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखितं श्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत । 4x1/2=2

(i) भारति !

(ii) कोशः

(iii) वृद्धिम्

(iv) सञ्चयात्

अथवा

(आ) मञ्जूषायाः साहाय्येन श्लोकस्य भावार्थं रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत-

(i) संसारे

(ii) सुखानि

(iii) जनेभ्यः

(iv) कार्य

प्रश्न 17. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुकूलम् उचितार्थं चित्वा लिखत-

4 x1=4

- (i) (घ) शीघ्रम्
- (ii) (क) जागरयामि
- (iii) (ग) सुरभिः
- (iv) (ख) निजबुद्ध्या

प्रश्न 18. मञ्जूषायाः पदसहायतया रिक्तस्थानानि पूरयित्वा कथाम् उत्तरपुस्तिकायां लिखत-

8x1/2=4

- (i) बहुजन्मार्जित
- (ii) राजा
- (iii) विनयशीलः
- (iv) पुत्रवत्
- (v) सद्गुणयुक्तः
- (vi) दानशालाः
- (vii) समूहः
- (viii) वस्तूनि

===== सफलतायै शुभाषया: =====